

Do Zapomenutých transportů nastoupily tisíce Čechů. Válku jich přežilo jen pár

RECENZE: Na DVD právě vychází čtyřdílná série Zapomenuté transporty. Opus Lukáše Příbyla vznikl deset let, aspiruje i na Českého lva.

[Irena Zemanová](#)

Redaktorka

Čtěte více o: [recenze](#) | [Židé](#) | [dokument](#) | [Český lev](#)

Léta nevyvolal žádný dokumentární film věnující se nacistické perzekuci Židů za druhé světové války takovou pozornost. Série čtyř celovečerních filmů nazvaná Zapomenuté transporty přinesla do studií dějin holocaustu zcela novou kapitolu.

Šestihodinová epopej historika, politologa a debutujícího filmového dokumentaristy Lukáše Příbyla přitom nepřináší jediný záběr na vstupní bránu, již "zdobí" nápis Arbeit macht frei, nejsou v ní vidět děti v plandajících pruhovaných vězeňských mundúrech pochodující za ostatným drátem ani bagry převalující hromady mrtvých nahých těl, ba ani vytetovaná čísla na ruku, hrozná "telefonní čísla do nebe".

A přece Příbylova čtyřdílná sága vypráví dechberoucí, mrazivá svědectví o nacistických koncentračních táborech, ghettech a pracovních lágrech. Ovšem o těch, na které se už dávno zapomnělo: v Lotyšsku, Bělorusku, Estonsku či na východních hranicích Polska.

V uplynulém roce postupně jednotlivé díly Zapomenutých transportů vstupovaly do běžné kinodistribuce. Teď ovšem vychází komplet čtyř celovečerních dokumentů poprvé v ucelené podobě ve výpravné několikadiskové DVD edici. Zakoupit ji lze i online na www.zapomenutetransporty.cz.

Příbylovy Zapomenuté transporty navíc čerstvě zdobí i nominace na Českého lva pro nejlepší dokument, kterou na sobotním nominačním večeru České filmové a televizní akademie ještě doprovodilo udělení Ceny české kritiky. Není tajemstvím, že Zapomenuté transporty jsou v letošním "Ivím" ročníku mezi dokumenty jasným favoritem.

Ohromné množství prostudovaného materiálu, stohy archivních záznamů, tisíce nacestovaných kilometrů a desítky tisíc hodin, které Lukáš Příbyl absolvoval ve snaze poodhalit osudy Čechů, celých příbuzenských větví, které v obludné nacistické mašinérii zmizely prakticky beze stopy, nemá v historii české dokumentaristiky obdoby.

Ostatně Příbyl, který vystudoval politologii a historii v Bostonu a absolvoval i dlouhodobou stáž na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě, měl pro své nasazení vedle touhy interpretovat osobité, nikdy nevyprávěné lidské příběhy, i jeden osobní motiv.

Přežilo padesát. Ze 14 tisíc

"Prvním impulzem byla snaha zjistit, co se stalo s částí mojí rodiny. Kam třeba zmizel můj děda, který byl deportován už v říjnu 1939. Šel právě do jednoho z těch zapomenutých lágrů, ale v odborné literatuře o tom táboře nebylo prakticky nic. Začal jsem to tedy dohledávat v archivech sám," líčí režisér.

V "zapomenutých" transpotech směřujících do Lotyšska, Estonska, Běloruska či na východ Polska zmizely přitom během druhé světové války tisíce českých a moravských Židů. Například ze čtrnácti tisíc českých Židů deportovaných do zcela zapomenutých míst jako Sawin nebo Zamošč v oblasti Lublinu se přitom konce války dočkalo pouhých padesát.

Ze sedmi tisíc lidí deportovaných z Terezína do Běloruska přežilo do května 1945 jen dvacet dva. Příbyl je všechny vyhledal. Mnohé z nich v Americe, Kanadě, Izraeli. A s posledními pamětníky i osobně hovořil. Svěřili se mu často jako vůbec prvnímu.

Holocaust není jen Osvětim

"Devadesát procent lidí, kteří vypovídají v mých filmech, o své válečné zkušenosti nikdy nemluví, ani před svými nejbližšími," líčí Příbyl. Mnozí pamětníci se svěřují i s pocitem, že je léta historici přehlíželi - protože nebyli v Osvětimi či Bergen-Belsenu, ale v lágru, o němž nikdo neslyšel.

Příbylovi se vedle unikátních příběhů lidské solidarity i svědectví, čeho je člověk schopen v extrémních podmínkách, podařilo popsat i specifika zapomenutých lágrů - vypátral, proč se třeba ze smíšených transportů do Estonska vrátily jen samé ženy, a naopak z Běloruska pouze muži. Zapomenuté transporty dokazují, že ani pětadesát let po válce nebylo dosud odhaleno vše.

Autoři: [Irena Zemanová](#), [FOTO: 4PRESS](#)